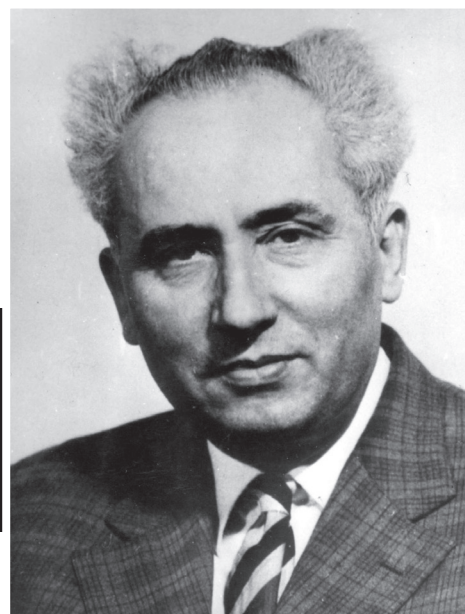

FEHÉR LAJOS

1917. december 15. Szeghalom, Békés vármegye -
1981. november 1. Budapest

MTI/MTVA Fotóarchívum

FŐBB TISZTSÉGEI

A Magyar Államrendőrség Budapesti Főkapitánysága Politikai Rendészeti Osztályának helyettes vezetője	1945. január-1946. szeptember
A Szabad Föld felelős szerkesztője	1947. május 25.-1954. július 1.
Az MDP KV póttagja	1954. május 30.-1956. október 31.
A Szabad Nép szerkesztőbizottsága tagja	1954. július 1.-1955. április 29.
A Népszabadság főszerkesztője	1956. november 7.-1956. november 24.
Az MSZMP Ideiglenes Intéző Bizottsága tagja	1956. november 7.-1957. június 29.
Az MSZMP IKB, illetve KB tagja	1956. november 7.-1981. november 1.
A szénellátásért felelős kormánybiztos	1956. december 11.-1957. április
Az MSZMP KB Falusi (Mezőgazdasági) Osztálya vezetője	1957. február 12.-1959. december 5.
Az MSZMP PB tagja	1957. június 29.-1975. március 22.
Az MSZMP KB titkára	1959. december 5.-1962. november 24.
A Minisztertanács elnökhelyettese	1962. november 27.-1974. március 21.

PÁLYÁJA

Apja, Fehér Gyula tanyasi bérlőként, mezőgazdasági idénymunkásként dolgozott, mellette „ezermesterként” számos más szakmát (házépítés, cipőkészítés, méhészkedés stb.) is kipróbált. 1936-ban 5 kataszteri hold földet örökölt, amely az 1945-ös földosztáskor 9-10 holdra nőtt; anyja, U. Nagy Eszter háztartásbeli volt. Négy testvére közül bátyja, Gyula 1945-1946-ban a Nemzeti Parasztpárt Zala vármegyei titkáráként politizált, kisebbik öccse, Károly – mint a Dél-alföldi Mezőgazdasági Kísérleti Intézet tudományos osztályvezetője – 1970-ben Állami Díjat kapott.

Elemi és középiskoláit szülővárosában végezte, 1936-ban a Református Péter András Reálgimnáziumban érettségizett; 18 éves koráig rendszeresen járt apjával napszámba, s végzett más fizikai munkát. 1936-tól a debreceni Tisza István Tudományegyetem latin-történelem szakán tanult, diákévei alatt a Debreceni Református Kollégium Református Tanárképző Intézetének (a „kálvinista Eötvös Collegiumnak”) tagja volt. 1937-1938-ban ismerkedett meg a Márciusi Front debreceni vonulatához tartozó egyetemistákkal, ekkor találkozott a kommunista eszmével. Középiskolai tanári oklevele megszerzését követően 1941. szeptembertől 1943-ig a Nemzeti Parasztpárt orgánusaként megjelenő

Szabad Szó című hetilap újságírójaként dolgozott, közben 1941. december 1942. április között a debreceni *Tiszántúl* című napilap, 1943 nyarán pedig néhány hónapig a Kisgazdapárt *Kis Újság* című lapjának munkatársa volt.

1942-ben felvették az illegális Kommunisták Magyarországi Pártjába, a Györffy-kollegisták között agitált, emiatt a politikai rendőrség rövid időre letartóztatta, de nem sikerült semmit rábizonyítani. 1943. szeptemberben illegalitásba vonult, s a Békepárt névre átkeresztelt kommunista párt falusi csoportjának tagjaként röplapokat készített és terjesztett. 1944 augusztusától jelentős szerepet játszott az ellenállási mozgalomban: ő tartotta a kapcsolatot Pálffy Györggyel, a kommunista párt katonai bizottságának vezetőjével, akinek utasításait követve az általa irányított (és részben szervezett) fegyveres csoportok különböző – általában robbantásos – akciókat hajtottak végre.

Pest német uralom alóli felszabadulása után, 1945. január 21-én jelentkezett a Magyar Kommunista Párt központjában, s még a hónap végén az akkor megalakult Magyar Államrendőrség Budapesti Főkapitánysága Politikai Rendészeti Osztályának helyettes vezetőjévé nevezték ki (1945 őszén, a katonai rangok visszaállítása után rendőr alezredesi rendfokozatot kapott). E posztján elsősorban szervezési feladatokat látott el (épületek szerzése, operatív nyilvántartás kialakítása), s több volt harcostársát is bevitte a politikai rendőrséghez. Többszöri kérésére 1946. szeptember végén a Péter Gábor által irányított testületől az MKP-nak a falusi lakosságot megszólító hetilapjához, a *Szabad Földhöz* helyezték át, 1947 tavaszától az újság felelős szerkesztője volt (a főszerkesztői posztot 1949-ig Nagy Imre töltötte be). Az 1949. májusi választásokon pótképviselő lett, 1950-ben behívással jutott be a parlamentbe, amelynek a ciklus végéig, 1953-ig, majd 1958 és 1967 között volt ismét tagja. Nagy Imre 1953. júliusi kormányra kerülése után határozottan kiállt az új miniszterelnök agrárpolitikai programja mellett. A Magyar Dolgozók Pártja III. kongresszusán (1954. május 24–30.) pótagként bekerült a Központi Vezetőség soraiba, 1954. júliusban a párt központi napilapja, a *Szabad Nép* hatfős szerkesztőbizottságának tagja és agrárrovatának vezetője lett. 1955. április végén, Nagy Imre bukása után menesztették a laptól, s májustól a Balaton–Nagyberek Állami Gazdaság igazgatójává nevezték ki. 1956. júliusban – társadalmi tisztségként – megválasztották a Magyar Partizánszövetség elnökévé.

Vidéki „száműzetéséből” 1956. október 23-án a forradalom kirobbanásának hírére tért vissza Budapestre, s még aznap éjjel beválasztották a KV-nak a felkelés leverésének irányítására létrehozott Katonai Bizottságába, részt vett a katonai diktatúra tervének kidolgozásában. Október 31-én jelen volt a feloszlatott MDP örökébe lépő Magyar Szocialista Munkáspárt megalakításánál, november 2-án a *Szabad Nép* utódaként megjelenő *Népszabadság* főszerkesztő-helyettese lett. A szovjet intervenció megindulásakor (november 4.) átvette a jugoszláv követségre menekült Haraszi Sándortól a lap főszerkesztői tisztét, bekerült az új hatalom legfőbb döntéshozó testületeibe, az MSZMP Ideiglenes Intéző Bizottságába és az Ideiglenes Központi Bizottságba (1957. júniustól Politikai Bizottság és Központi Bizottság). November végén összetűzésbe keveredett Kádár Jánossal (a szovjet és a jugoszláv központi pártlap közötti összeszólalkozás az utóbbit támogató cikket kívánt közzé tenni), amelynek következményeként leváltották a *Népszabadság* éléről, és december 11-én a szénellátásért felelős kormánybiztosnak tették meg.

December 11-én, 5 nappal a véres Salgótarjáni sortűz után szénellátásért felelős kormánybiztosnak tették meg. Ez utóbbi funkció a tél beálltával, a sztrájkok következtében rendkívül alacsony széntermelés miatt, a közellátás biztosítása és a társadalmi ellenállás letörése szempontjából, kulcspozíciónak számított. Fehér aktívan részt vett a párthoz lojális fegyveres erőnek, a nép által pufajkásoknak nevezett karhatalom megszervezéséről szóló pártvezetőségi vitákban. A karhatalom helyzetéről szóló – a csepeli sortűz után néhány nappal tartott – 1957. január 14-ei IIB-tanácskozáson a polgárhá-

borús viszonyok – valójában irreális – veszélyére hivatkozva további kemény fegyveres fellépést sürgetett.

1957. áprilistól (hivatalosan már február 12-étől) a KB falusi (később mezőgazdasági) osztályát vezette, ő lett az elnöke a KB Agrárpolitikai Bizottságának (1959. januártól 1962. novemberi megszűnéséig Mezőgazdasági Bizottság) és Agrárpolitikai Elméleti Munkaközösségének is (1962. februárban nem alakították újjá). A magyar agrárium jövőjét a szövetkezesítés útján létrejövő mezőgazdasági nagyüzemekben látta, ám kialakításukat fokozatosan, a parasztságnak tett engedményekkel és modernizációval egybekötve kívánta elérni. 1958 decemberére azonban a szovjet kolhozrendszer mintaként felmutató Dögei Imre földművelésügyi miniszter irányzata kerekedett felül, így Fehér nyilvános önkritikára kényszerült. Az 1959 elején rohamtempóban, erőszakos módszerekkel, megindított téeszésítés első válságjeleinek hatására újra megerősödött pozíciója. Az MSZMP VII. kongresszusán (1959. november 30–december 5.) a KB Titkárságának tagjává választották, felügyelete alá tartozott a Mezőgazdasági Osztály és a Pártgazdasági Osztály (valamint a Békés, a Hajdú-Bihar, a Heves, a Szabolcs-Szatmár és a Szolnok megyei pártbizottság). Az általa kezdeményezett korrekcióknak köszönhető, hogy az 1961 februárjára gyakorlatilag lezajlott kollektivizálás (a szántóterület 90%-a szövetkezetek és állami gazdaságok kezelésébe került) a vártnál kisebb gazdasági visszaeséssel járt.

1962. novemberben felmentették KB-titkári tisztéből, s a Minisztertanács elnökhelyettesévé nevezték ki. Kormányzati szinten ő felügyelte az agráriummal összefüggésben lévő szerveket, valamint az úgynevezett adminisztratív területeket (honvédelem, belügy, közigazgatás, igazságügy). 1966. decembertől a KB akkor felállított Szövetkezetpolitikai Munkaközössége elnöke is volt, amelyet saját szakmai tanácsadó testületként működtetett. Az agrárlobbi fejeként elérte, hogy a mezőgazdaságban már 1966. január 1-jével bevezessék az új gazdasági mechanizmust, amelynek következményeként a termelőszövetkezetek egyre inkább egy önállóan gazdálkodó „szocialista vállalati” forma felé mozdultak el, 1967-ben pedig olyan intézményi reformokat hajtott végre, amelyek a rendszerváltozásig érintetlenek maradtak (négy országos főhatóságból egy csúcsszerv, a Mezőgazdasági és Élelmezésügyi Minisztérium felállítása, valamint az agrárium érdekképviseleti szervének, a Termelőszövetkezetek Országos Tanácsának megalapítása).

Miután Kádár a Brezsnjevvel való 1972. februári zavidovói találkozója után – amelyen szovjet pártfőtitkár határozottan a magyar vezető értésére adta, hogy nem ért egyet a szovjet irányelvektől túlságosan eltérő gazdaságpolitikával – a reformok leállítása mellett döntött, Fehér pozíciója is megrendült. 1974. márciusban leváltották miniszterelnök-helyettesi tisztségéből, az MSZMP XI. kongresszusán (1975. március 17–22.) pedig a PB-ből is kimaradt. KB-tagságát és a Magyar Partizánszövetségben egy év kihagyással (1957–1958) 1956 óta betöltött elnöki posztját élete végéig megőrizte.

FŐ MŰVEI

Harcunk Budapestért. Fejezet a magyar fegyveres ellenállási mozgalom történetéből. Szikra Kiadó, Budapest, 1946.

A magyar mezőgazdaság fejlődésének útja. Kossuth Kiadó, Budapest, 1957.

Hogyan tovább a magyar mezőgazdaságban. Kossuth Kiadó, Budapest, 1962.

A szocialista mezőgazdaságért. Kossuth Kiadó, Budapest, 1963.

A mezőgazdaság fejlesztésének fő irányai. Kossuth Kiadó, Budapest, 1966.

Agrár- és szövetkezeti politikánk időszerű kérdései. Kossuth Kiadó, Budapest, 1969.

Így történt. Visszaemlékezések. Magvető Kiadó, Budapest, 1979.

Sorsfordító évtizedek: Cikkek és beszédek, 1941–1981. Szerkesztette Barla-Szabó György és Sipos Levente.

Kossuth Kiadó, Budapest, 1987.

IRODALOM

- Kahler Frigyes–M. Kiss Sándor: *Kinek a forradalma?* Püski–Kortárs, Budapest, 1997.
- Varga Zsuzsanna: *Politika, paraszti érdekérvényesítés és szövetkezetek Magyarországon, 1956–1967.* Napvilág Kiadó, Budapest, 2001.
- Böllöny József–Hubai László: *Magyarország kormányai, 1848–2004.* Ötödik, bővített és javított kiadás. Akadémiai Kiadó, Budapest, 2004. 318–319.
- Sipos Levente: Fehér Lajos tevékenysége 1956–1958-ban. In *1956 és a magyar agrártársadalom.* Szerkesztette Estók János. Magyar Mezőgazdasági Múzeum, Budapest, 2006.
- Papp István: Fehér Lajos agrárpolitikai tevékenysége. In *Magyar agrárpolitikusok a XIX. és a XX. században.* Szerkesztette Sipos Levente. Napvilág Kiadó, Budapest, 2010.
- Papp István: Fehér Lajos és a magyar református szellemi örökség. *Egyháztörténeti Szemle*, 2010/2.
- Papp István: Fehér Lajos, Péter Gábor helyettese. *Betekintő*, 2011/3. http://www.betekinto.hu/2011_3_papp (A letöltés ideje 2015. január 23.).
- Papp István: Útkeresés. Fehér Lajos gyermek- és ifjúkora (1917–1939). *Századok*, 2014/4.